

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/apdp.v94.2022.3>

Ю. А. Князева

ВЛАШТУВАННЯ ДІТЕЙ-СИРИТ І ДІТЕЙ, ПОЗБАВЛЕНИХ БАТЬКІВСЬКОГО ПІКЛУВАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Постановка проблеми. Правове регулювання відносин у сфері влаштування дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні відбувається на підставі норм права різної галузевої приналежності (міжнародне, конституційне, цивільне, сімейне, кримінальне тощо). Водночас значуща і досить важлива складова такого комплексного регулювання зазначеної сфери належить і адміністративному праву (зокрема, у контексті регулювання відносин між публічними та приватними суб'єктами, щодо реалізації державної політики відповідного спрямування, щодо адміністративно-процедурної складової та ін.), що вимагає ретельного дослідження саме цього напрямку. В той же час, слід враховувати і «поділ права на приватне й публічне, (...) який об'єктивно зумовлений складністю й неоднорідністю суспільних зв'язків і відносин, які потребують нормативної регламентації, підкреслює системний характер права, його спрямованість на регулювання різноманітних сфер соціальної та індивідуальної життєдіяльності» [1, с. 4]. І для об'єкта дослідження також притаманним є поєднання і публічних, і приватних елементів, інтересів, відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто зауважити, в Україні відбувається активний розвиток системи національного законодавства та механізмів реалізації державної політики у сфері охорони сім'ї, дитинства, у тому числі й щодо влаштування такої вразливої категорії населення – дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування. Саме відносини, які виникають під час влаштування дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування регулюються адміністративним правом (адміністративно-правові відносини, що формуються, зазвичай, в особливій сфері суспільного життя – публічному (державному і самоврядному) управлінні, і насамперед, у зв'язку з реалізацією суб'єктами публічного адміністрування своїх владно-розпорядчих функцій) знаходять своє втілення у нормах адміністративного законодавства (у результаті владної діяльності органів публічної адміністрації, які діють від імені держави). Таким чином, істотна роль у правовому регулюванні влаштування дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування належить саме адміністративно-правовому регулюванню, яке сконцентровано на взаємодії державних органів з іншими суб'єктами, які беруть участь у процесі влаштування дітей-сирит і дітей, позбавлених батьківського піклування, що зумовлює необхідність наукового дослідження і розроблення теоретико-концептуальних і адміністративно-правових засад у відповідній сфері відносин. В Україні окремі питання правового регулювання вищезазначених правовідносин були предметом досліджень таких вчених як: К.І. Березовська, О.І. Боднарчук,

О.В. Губанова, О.О. Грабовська, Л.М. Зілковська (Л.М. Токарчук), О.І. Карпенко, Н.В. Коломоєць, В.А. Кройтор, Л.В. Лешанич, В.Ю. Москалюк, Р.М. Опацький, О.Я. Савчук, О.О. Свіжа, Ю.Ю. Черновалюк, І.А. Яніцька, Л.П. Ящук та інших. Проте, більш глибокого та детального дослідження потребує вивчення питання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Постановка завдання. Метою роботи є комплексний аналіз чинного законодавства, вітчизняних та зарубіжних наукових, навчальних, публіцистичних, довідникових та інших джерел задля обґрунтування і доведення поширення адміністративно-правового регулювання на сферу влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Виклад основного матеріалу дослідження. У свою чергу, адміністративно-правове регулювання є складним і комплексним явищем, до вивчення феномену якого долучаються вітчизняні вчені-адміністративісти. Так, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, В.В. Зуй наголошують, що «межі адміністративно-правового регулювання пов'язані з діяльністю органів виконавчої влади, охоплюють суспільні відносини управлінського характеру, що складаються у цій сфері державної діяльності з управління економікою, соціальною сферою і культурою, адміністративною діяльністю» [2, с. 23]. О.М. Єщук вважає, що адміністративно-правове регулювання – це «здійснюваний усією системою адміністративно-правових засобів вплив суб'єктів публічної адміністрації на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони та розвитку» [3, с. 211]. Натомість, І.П. Голосніченко називає адміністративно-правове регулювання суспільних відносин «сукупністю адміністративно-правових засобів, за допомогою яких чиниться вплив на відносини, що виникають у процесі здійснення виконавчої влади» [4, с. 132]. У цьому контексті слід підтримати позицію В.К. Колпакова, який зазначає, що «за допомогою адміністративного права, а точніше – адміністративно-правових норм держава впливає на суспільні відносини і перетворює їх на адміністративно-правові відносини», тобто здійснює адміністративно-правове регулювання [5, с. 51]. Я.О. Лакійчук переконана, що адміністративно-правове регулювання є «особливим різновидом правового регулювання, специфічність якого визначається об'єктом впливу, тобто відносинами, що регулюються адміністративним правом, обумовлені особливостями його норм» [6, с. 119]. Досить широке за змістом тлумачення адміністративно-правового регулювання запропонували В.В. Галуцько, В.І. Олефір, Ю.В. Гридасов, А.А. Іванищук, С.О. Короєд, зокрема це: «цілеспрямований вплив норм адміністративного права на суспільні відносини з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових заходів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави» [7, с. 324]. Таким чином усі зазначені визначення мають у своєму змісті такі складові: 1) є сукупністю правових засобів; 2) є цілеспрямованим впливом на суспільні відносини; 3) відбувається впорядкування відносин; 4) забезпечуються публічні законні інтереси фізичних та юридичних осіб.

В адміністративно-правовій літературі наведено основні ознаки, які певною мірою розкривають особливості адміністративно-правового регулювання будь-якої

сфери суспільного життя, а тому можуть бути застосовані і до відносин влаштування дітей:

- « – є одним із видів правового регулювання;
- це засіб державного регулювання, оскільки адміністративне право встановлюється або санкціонується державою і є регулятором суспільних відносин;
- це певний вплив на суспільні відносини, тобто адміністративне право регулює публічні відносини та певним чином впливає на них;
- це вплив на суспільні відносини, що здійснюється за допомогою норм позитивного права, й інші адміністративно-правові засоби в сукупності, що становлять механізм відповідного регулювання;
- це такий вплив на суспільні відносини, що має на меті їх упорядкування;
- має цілком точну мету – забезпечити належний рівень відносин між окремою особою та державою, її органами та посадовими особами, при цьому основний акцент адміністративно-правового регулювання цих відносин робиться сьогодні на встановленні саме такого адміністративно-правового регулювання, за яким з максимальною ефективністю були б задоволені права й інтереси окремої особи» [6, с. 119]. Відтак, враховуюче вищезазначене, адміністративно-правове регулювання – це особливий галузевий вид правового регулювання, заснований на впливі адміністративного права за допомогою адміністративно-правових норм і комплексу специфічних адміністративно-правових засобів на суспільні відносини у сфері діяльності публічної адміністрації для досягнення певної конкретної мети. Такою метою у досліджуваних суспільних відносинах є упорядкування правовідносин у процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що дозволить суб'єкту публічної адміністрації у межах своєї компетенції забезпечити захист прав і законних інтересів зазначеної категорії дітей.

Адміністративно-правове регулювання спрямовує свій регулюючий вплив на конкретні об'єкти. І аналізуючи влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування як об'єкт адміністративно-правового регулювання, слід звернути увагу, що об'єкт (від лат. *objectum* – «предмет») – це «1) матеріальний предмет пізнання і практичного впливу з боку людини (суб'єкта); будь-який предмет думки, дослідження, художнього відображення тощо; 2) явище, на яке спрямовується дія права» [8]. У філософському розумінні об'єктом є «матеріальний предмет пізнання і практичного впливу з боку людини (суб'єкта), пізнавальна дійсність, що існує поза свідомістю людини та незалежно від неї» [9, с. 396]. В адміністративно-правовій науці немає єдиного та усталеного підходу до визначення об'єкта адміністративно-правового регулювання, але зазвичай вчені-адміністративісти визнають, що «об'єктом адміністративно-правового регулювання є адміністративно-правові відносини, що виникають між суб'єктами з приводу реалізації, охорони, захисту та відновлення їхніх порушених прав і свобод» [10, с. 164]. Адміністративні правовідносини традиційно розглядаються як «результат регулюючого впливу адміністративно-правової норми на суспільні відносини, внаслідок чого вони перетворюються на правові відносини» [11, с. 177]; «суспільні відносини, врегульовані нормами адміністративного права, суб'єкти яких наділені правами і обов'язками у сфері забезпечення органами виконавчої влади і органами місцевого

самоврядування реалізації та захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також у процесі публічного (державного і самоврядного) управління у сферах соціально-економічного й адміністративно-політичного розвитку та охорони громадського порядку» [12, с. 43]; «врегульовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини, що виникають у сфері, безпосередньо пов'язаній із владно-управлінською діяльністю, однією зі сторін яких є суб'єкт, наділений державно-владними повноваженнями, з метою задоволення публічних або індивідуальних інтересів суб'єктів таких правовідносин» [13, с. 99]. Тобто варто брати до уваги, що адміністративно-правові відносини (адміністративні правовідносини) – це комплекс суспільних відносин, що виникають у певній окремій сфері публічного управління, на які впливає або які регулює адміністративне право. Враховуючи особливості об'єкта дослідження, слід зазначити, що адміністративно-правові відносини у сфері влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування – це регламентовані адміністративно-правовими нормами суспільні відносини, однією зі сторін яких виступає суб'єкт публічного адміністрування, наділений державно-владними повноваженнями з вирішення питань щодо влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування для реалізації та захисту публічних інтересів інших учасників таких правовідносин – приватних осіб. Таким чином, відповідні адміністративні правовідносини, що виникають в процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування є об'єктом адміністративно-правового регулювання. Відповідно, адміністративно-правове регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування характеризується тим, що воно:

1) є впливом норм адміністративного права на поведінку суб'єктів, які беруть участь в процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

2) є специфічною, упорядкованою адміністративно-правовими нормами діяльністю органів публічної адміністрації щодо реалізації правових приписів з влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

3) здійснюється за допомогою певних правових засобів (сукупності адміністративно-правових норм та дій суб'єктів публічного адміністрування), які забезпечують ефективність адміністративно-правового регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

4) має організований характер, оскільки пов'язане з конкретними відносинами (здійснюється шляхом безпосереднього ведення справ та координації діяльності суб'єктом публічного адміністрування стосовно дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування);

5) має цілеспрямований та результативний характер, метою якого є забезпечення належних умов для виховання і розвитку, а також захисту прав, свобод та найкращих інтересів дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Виходячи з цього можна констатувати, що адміністративно-правове регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування можна визначати як здійснюваний системою правових засобів цілеспрямований владно-управлінський вплив на суспільні відносини (з метою їх упорядкування, охо-

рони та розвитку), виражений у системі адміністративно-правових норм, що регулюють поведінку суб'єктів адміністративно-правових відносин, які беруть участь в процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

З метою з'ясування поняття влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (що є об'єктом адміністративно-правового регулювання), необхідно проаналізувати і розкрити зміст дефініції «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування». Доцільно починати із з'ясування змісту, який вкладається в категорію «влаштування». Так, Великий тлумачний словник сучасної української мови інтерпретує слово «влаштування» як дію за значенням улаштувати – налагоджувати, робити прийнятним (життя, умови існування і т. ін.) [14, с. 1503]. Академічний словник української мови тлумачить наступні поняття «улаштувати (влаштувати)», «улаштувати (влаштувати)» у таких значеннях: 1) організувати, проводити певні заходи громадського значення, забезпечувати здійснення чого-небудь; / робити що-небудь недобре, неприємне для інших; учиняти; 2) обладнати, пристосовувати для чого-небудь; / лагодити що-небудь поламане, розбите і т. ін., ладнаючи, споруджуючи що-небудь, пристосувати для певної мети; 3) налагоджувати, робити прийнятним (життя, умови існування і т. ін., створювати умови для нормальної діяльності, функціонування чого-небудь) / доводити до бажаного, успішного результату (справу); 4) забезпечувати житлом, місцем для тимчасового перебування і т. ін.; оселяти; / поміщати когось де-небудь на якомусь місці; / зручно розміщати де-небудь (предмети); 5) допомагати стати на роботу (з працевлаштуванням), вступити до навчального закладу і т. ін.; 6) бути, виявлятися відповідним чиїм-небудь вимогам, сподіванням; задовольняти [15, с. 428]. Тобто, етимологія поняття пов'язана із організаційними, допоміжними, забезпечувальними діями позитивного спрямування. Виходячи з вищевказаного, слово «влаштування» походить від дієслова «улаштувати», яке, у свою чергу, є багатозначним поняттям, має декілька якісно різних інтерпретацій і розуміється в широкому сенсі як: організувати якусь справу, привести в належний порядок або до відповідного стану. Проте, юридична категорія, що розглядається, – це влаштування осіб (дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування). Тому в даному контексті поняття «влаштування» має правовий зміст і певну мету та означає – влаштувати (улаштувати) дитину, створити певні умови для нормальної життєдіяльності, забезпечити належне утримання, виховання, навчання, у тому числі означає і взяти відповідальність за життя, здоров'я, фізичний та психічний розвиток дитини. Якщо узагальнити, то метою влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування є забезпечення прав і законних інтересів дитини, в тому числі законного представництва. При цьому, необхідно звернути увагу, що за умови втрати дитиною батьківського піклування, права та обов'язки щодо захисту прав та інтересів дитини покладаються на відповідний орган опіки та піклування або на спеціальні установи та заклади, які здійснюють її соціальний захист, адже вказані суб'єкти набувають статусу законного представника дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування.

Як юридичний термін словосполучення «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» використовується в чинних нормативно-правових актах. Насамперед, йдеться про Сімейний кодекс України [16] (далі –

СЖ України), Розділ IV якого має назву «Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування», однак, він не містить визначення цього поняття. У Законі України від 13.01.2005 р. «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» [17] також відсутнє легальне визначення поняття «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування», проте перераховуються форми влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, а саме – усиновлення; встановлення опіки, піклування; передача до прийомної сім'ї, дитячих будинків сімейного типу, до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. У цьому контексті, варто запропонувати на нормативному рівні закріпити поняття «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування», під яким слід розуміти передачу прав та обов'язків (включаючи обов'язки з утримання, виховання, навчання, відповідальності за життя, здоров'я, фізичний та психічний розвиток дитини) щодо захисту прав (у тому числі забезпечення їх права на виховання у сім'ї) і законних інтересів дитини (у тому числі законного представництва) від однієї особи (суб'єкта) до іншої із наданням відповідного статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування і застосуванням оптимальної форми влаштування дитини.

Водночас, юридичне визначення категорій «діти-сироти» і «діти, позбавлені батьківського піклування» чітко закріплено на законодавчому рівні. Так, ст. 1 Закону України від 13.01.2005 р. «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» містить наступні дефініції:

– «дитина-сирота» – дитина, в якій померли чи загинули батьки;

– «діти, позбавлені батьківського піклування» – діти, які залишилися без піклування батьків у зв'язку з позбавленням їх батьківських прав, відібранням у батьків без позбавлення батьківських прав, визнанням батьків безвісно відсутніми або недієздатними, оголошенням їх померлими, відбуванням покарання в місцях позбавлення волі та перебуванням їх під вартою на час слідства, розшуком їх органами Національної поліції, пов'язаним з відсутністю відомостей про їх місцезнаходження, тривалою хворобою батьків, яка перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, а також діти, розлучені із сім'єю, підкинуті діти, батьки яких невідомі, діти, від яких відмовилися батьки, діти, батьки яких не виконують своїх батьківських обов'язків з причин, які неможливо з'ясувати у зв'язку з перебуванням батьків на тимчасово окупованій території України, в районах проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та безпритульні діти [17]. Варто додати, що Закон України від 26.04.2001 р. «Про охорону дитинства» також оперує ідентичними поняттями «дитина-сирота» і «діти, позбавлені батьківського піклування» [18]. Така єдність нормативно закріпленої термінології забезпечує правильне розуміння цих правових понять, однакове застосування та єдине тлумачення законів, які регулюють зазначену сферу правовідносин.

У наукових джерелах також можна зустріти відповідні поняття. Так, на думку І.В. Манохіної дитина-сирота – «дитина, що тимчасово або постійно перебуває

поза сімейним оточенням внаслідок втрати батьків або яка не може з певних причин чи з власних інтересів залишатися в сімейному оточенні й потребує захисту та допомоги з боку держави, а також формулює поняття «діти, що залишилися без піклування батьків», що означає діти, якими не опікуються їхні батьки, та які не проживають разом з ними незалежно від причин і обставин такого стану. Дітьми, позбавленими батьківського піклування, вважаються діти, чії батьки у судовому порядку позбавлені батьківських прав, або діти, вилучені із сім'ї без позбавлення їхніх батьків батьківських прав» [19, с. 25–26]. О.Я. Савчук вважає, що дитина-сирота – це «дитина, яка не досягла повноліття та потребує батьківського піклування в результаті смерті, загибелі батьків чи одного із батьків, а також при живих батьках (визнані безвісно відсутніми), які не виконують своїх обов'язків, має право на соціальну підтримку та допомогу з боку держави. Разом із тим, діти, позбавлені батьківського піклування, – це діти, які при живих батьках або одного з них, не мають батьківського піклування та обмеженні у батьківському вихованні у зв'язку із різноманітними життєвими обставинами та причинами, в результаті чого потребують допомоги з боку держави» [20, с. 15]. З огляду на наведене, слушною видається думка, що сирітство буває двох видів: біологічне та соціальне. Біологічні сироти – це діти, біологічні батьки яких померли. Соціальні сироти – це діти, які залишилися без належного піклування при живих батьках [21, с. 817]. Соціальні сироти – це категорія дітей фактично позбавлених батьківського піклування та необхідної для їх нормального особистісного розвитку емоційної підтримки та соціальної участі, які потребують захисту і допомоги з боку держави та суспільства [22, с. 167]. В окремих публікаціях соціальними сиротами називають особливу соціально-демографічну категорію дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин залишилися сиротами при живих батьках незалежно від офіційно визнаного статусу сім'ї, існують без необхідної опіки і виховання, без емоційної підтримки та участі, що призводить до кількості дітей, позбавлених сімейного оточення [23, с. 11]. До соціальних сиріт відносять «дітей позбавлених батьківського піклування із соціальних причин, яким гарантовано особливий соціально-правовий захист держави та їх статус підтверджений документально, тобто соціальним сиротам офіційно надається статус «діти, позбавлені батьківського піклування» [24]. Однак, слід відмітити, що поняття «соціальні сироти» на законодавчому рівні не вживається, а як вже зазначалося вище, використовуються поняття «дитина-сирота» та «діти, позбавлені батьківського піклування». Отже, повертаючись до нормативної термінології, можна відмітити, що формулювання відповідних законодавчо закріплених понять містять у собі основні причини (обставини), за якими дитині надається статус дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування. Встановленням статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського відповідно до законодавства займаються органи опіки та піклування, які провадять свою діяльність, пов'язану із захистом прав дитини, в тому числі до їх повноважень належить й влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Висновки. Таким чином, враховуючи аналіз наукових і нормативних джерел під влаштуванням дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування слід

розуміти передачу прав та обов'язків (включаючи обов'язки з утримання, виховання, навчання, відповідальності за життя, здоров'я, фізичний та психічний розвиток дитини) щодо захисту прав (у тому числі забезпечення їх права на виховання у сім'ї) і законних інтересів дитини (у тому числі законного представництва) від однієї особи (суб'єкта) до іншої із наданням відповідного статусу дитини-сироти або дитини, позбавленої батьківського піклування і застосуванням ефективної оптимальної форми влаштування дитини.

Література

1. Дронів Б. М. Взаємовплив приватного і публічного права: сучасна континентально-європейська теорія і практика : монографія. Харків : Право, 2018. 192 с.
2. Адміністративне право : підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін. ; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. Х. : Право, 2010. 624 с.
3. Галуцько В. В., Курило В. І., Короед С. О. та ін. Адміністративне право України. Т. 1. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / В. В. Галуцько, В. І. Курило, С. О. Короед, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єщук, І. М. Риженко, А. А. Іванищук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова ; за ред. В. В. Галуцька. Херсон : Грін Д. С., 2015. 272 с.
4. Адміністративне право України: основні поняття : навчальний посібник / за заг. ред. І. П. Голосніченка. Київ : ГАН, 2005. 232 с.
5. Колпаков В. К. Адміністративне право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 1999. 736 с.
6. *Лакійчук Я. О.* Адміністративно-правове регулювання превентивної діяльності поліції. *Підприємництво, господарство і право : загальноукраїнський науково-практичний господарсько-правовий журнал.* 2021. № 6. С. 117–122. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/6/19.pdf>
7. Адміністративне право України : підручник у 2-х т. Т. 1 : Загальне адміністративне право. Академічний курс / В. В. Галуцько, В. І. Олефір, Ю. В. Гридасов, А. А. Іванищук, С. О. Короед. Херсон : ХМД, 2013. 393 с.
8. Словник іншомовних слів / за ред. О. С. Мельничука. 1-е вид., Київ : Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1974. 776 с. URL: https://web.archive.org/web/20100905191816/http://ukrajinsine.narod.ru/slovyk_meln/index.html
9. Словник іншомовних слів / уклад. С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. К. : Наукова думка, 2000. 680 с.
10. Костюшко О. П. Забезпечення адміністративно-правових гарантій прав і свобод людини та громадянина. *Юридичний часопис Нац. акад. внутр. справ.* 2017. № 2. С. 162–177. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2017_2_15
11. Адміністративне право України : Академічний курс: підручник у 2-х томах. Т. 1. Загальна частина / ред. колегія В. Б. Авер'янов (голова). Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. 591 с.
12. Коломоєць Т. О. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник. К. : Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
13. Адміністративне право України (загальна частина) : навчальний посібник. Вид. 2-ге, доп. / Остапенко О. І., Ковалів М. В., Єсімов С. С. та ін. ; Львів : СПОЛОМ, 2021. 616 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови : 250000 / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
15. Словник української мови : в 11 т. / за ред. І. К. Білодіда. К. : Наукова думка, Т. 10 (Т-Ф). 1979. 658 с.
16. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2002. № 21. Ст. 135. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
17. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13.01.2005 р. № 2342-IV. *Відомості Верховної Ради України.* 2005. № 6. Ст. 147.
18. Про охорону дитинства : Закон України від 26.04.2001 р. № 2402-III. *Відомості Верховної Ради України.* 2001. № 30. Ст. 142.
19. Манохіна І. В. Соціально-педагогічна робота з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування : навчальний посібник. Дніпропетровськ : Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2012. 276 с.

20. Савчук О. Я. Адміністративно-правовий захист дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 23 с.

21. Енциклопедія освіти / В. Г. Кремень (голов. ред.). К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

22. Кальченко Л. В. Соціальне сирітство як суспільне явище: поняття і причини виникнення. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 19(254). С. 160–170.

23. Галатир І. А. До причин виникнення явища соціального сирітства у сучасному українському суспільстві. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011. № 3. С. 10–14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2011_3_4

24. Кривачук Л. Ф. Удосконалення нормативно-правового механізму соціально-правового захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування: установлення юридичного статусу. *Актуальні проблеми державного управління*. 2011. № 2. С. 228–235. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ardy_2011_2_33

Анотація

Князева Ю. А. Влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування як об'єкт адміністративно-правового регулювання. – Стаття.

У статті проаналізовано поняття і сутність влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в якості об'єкта адміністративно-правового регулювання. З'ясовано, що правове регулювання відносин у сфері влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні відбувається на підставі норм права різної галузевої приналежності (міжнародне, конституційне, цивільне, сімейне, кримінальне тощо). Однак одна з провідних ролей відведена саме адміністративно-правовому регулюванню. Обґрунтовано, що істотна роль у правовому регулюванні влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування належить саме адміністративно-правовому регулюванню, яке сконцентровано на взаємодії державних органів з іншими суб'єктами, які беруть участь у процесі влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що зумовлює необхідність наукового дослідження і розроблення теоретико-концептуальних і *адміністративно-правових* засад у відповідній сфері відносин. Сформульовано і охарактеризовано низку ознак, притаманних адміністративно-правовому регулюванню влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що дозволило визначити поняття «адміністративно-правове регулювання влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування». З метою з'ясування сутності влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (що є об'єктом адміністративно-правового регулювання), проаналізовано і розкрито зміст дефініції «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування». Наведено положення наукових та нормативних джерел щодо понять «дитина-сирота» і «дитина позбавлена батьківського піклування». Сформульовано поняття «влаштування дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування» як об'єкта адміністративно-правового регулювання.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, об'єкт адміністративно-правового регулювання, влаштування дітей-сиріт, влаштування дітей позбавлених батьківського піклування, адміністративні правовідносини, дитина-сирота, дитина, позбавлена батьківського піклування.

Summary

Knyazieva Yu. A. The placement of orphans and children deprived of parental care as an object of administrative and legal regulation. – Article.

The article analyzes the concept and essence of placement of orphans and children deprived of parental care as an object of administrative and legal regulation. It has been found that the legal regulation of relations in the field of placement of orphans and children deprived of parental care in Ukraine takes place on the basis of the norms of law of different branches (international, constitutional, civil, family, criminal, etc.). However, one of the leading roles is assigned to administrative and legal regulation. It is substantiated that a significant role in the legal regulation of placement of orphans and children deprived of parental care belongs to the administrative and legal regulation, which is focused on the interaction of state bodies with other subjects participating in the process of placement of orphans and children deprived of parental care, which necessitates scientific research and the development of theoretical-conceptual and administrative-legal foundations in the relevant sphere of relations. A number of features inherent in the administrative-legal regulation of the placement of orphans and children deprived of parental care were formulated and characterized, which made it possible to define the concept of “administrative-legal

regulation of the placement of orphans and children deprived of parental care.” In order to clarify the essence of placement of orphans and children deprived of parental care (which is the object of administrative and legal regulation), the content of the definition “placement of orphans and children deprived of parental care” was analyzed and revealed. The provisions of scientific and regulatory sources regarding the concepts of “orphan child” and “child deprived of parental care” are given. The concept of “arrangement of orphans and children deprived of parental care” is formulated as an object of administrative and legal regulation.

Key words: administrative and legal regulation, object of administrative and legal regulation, placement of orphans, placement of children deprived of parental care, administrative legal relations, orphan child, child deprived of parental care.